

<https://helda.helsinki.fi>

Kamppailu tasa-arvosta : tunne, asiantuntijuus ja vastarinta strategisessa valtiossa

Elomäki, Anna

2016

Elomäki , A , Kantola , J , Koivunen , A & Ylöstalo , H 2016 , ' Kamppailu tasa-arvosta :
tunne, asiantuntijuus ja vastarinta strategisessa valtiossa ' , Sosiologia , Vuosikerta. 53 , Nro
4 , Sivut 257-275 .

<http://hdl.handle.net/10138/225338>

acceptedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Kamppailu tasa-arvosta: tunne, asiantuntijuus ja vastarinta strategisessa valtiossa

Anna Elomäki, Johanna Kantola, Anu Koivunen ja Hanna Ylöstalo

Julkaistu *Sosiologia* 53:4, s. 257-275. Final draft

Abstrakti

Artikkeli tarkastelee tapausta, jossa joukko tutkijoita puuttui Sipilän hallituksen ohjelman sukupuolisokeuteen ja pyrki nostamaan sukupuolten tasa-arvon hallituksen agendalle. Luemme tutkijoiden poliittista aktivoitumista esimerkkinä tasa-arvopolitiikan ja feministisen kritiikin muuttuneista ehdoista uusliberalistisen hallinnan kontekstissa sekä akateemisen asiantuntemuksen mahdollisuuksista vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. Analyysimme lähtökohtana on näkemys valtion muutoksesta hallinnan muutoksena, jota täydennämme hallinnan yksisuuntaisuutta haastavalla affektien tutkimuksella. Aineistomme on tutkijoiden vaatimuskirjelmä hallitusohjelman sukupuolivaikutusten arvioinnista, sen valmisteluprosessiin liittyvät keskustelut, sitä käsitellyt uutisointi sekä poliitikkojen reaktiot ja poliittikkaefektit. Tulkitsemme suva-vaatimuksen uudenaikaisena, akateemisen asiantuntijuuden kautta suodattuneena feministisen vastarinnan muotona, johon olennaisesti kuuluu affektien hallinta. Analyysimme tekee näkyväksi strategisen hallitusohjelman uusliberaalin hallinnan muotona ja pohtii, miten strateginen valtio on hankala tasa-arvolle, tasa-arvopolitiikalle ja feministiselle vastarinnalle.

English abstract

The article analyzes a case in which researchers aimed for setting gender equality on the agenda of the Finnish coalition government, led by prime minister Juha Sipilä. The case is analyzed as an example of, firstly, the changing conditions of equality policy and feminist resistance in the strategic state, a form of neoliberal governance, and secondly, of the chances of academic expertise to have an impact on political decision making. The data consists of the researchers' claim for the gender impact assessment of the government programme as well as the making process of the claim; the news reportage about the claim; and politicians' responses and the policy effects of the claim. The claim is interpreted as a new form of feminist resistance. Affective control is at the core of this resistance. The analysis makes visible that the strategic state is a difficult companion for gender equality, equality policy and feminist resistance.

Asiasanat: tasa-arvo, feministinen vastarinta, strateginen valtio, affekti

1. Johdanto

Vuoden 2015 eduskuntavaalien hallitsevana teemana olivat maan talouden synkät luvut ja erityisesti julkisen talouden alijäämä ja kasvava velka. Julkisen talouden velkaantuminen oli ollut esillä jo vuodesta

2006 lähtien (Valtiovarainministeriö 2006), mutta erityisesti vuoden 2013 jälkeen kriisipuhe on ollut politiikan keskiössä. Jyrki Kataisen (kok) hallitus pyrki 2013–2014 jarruttamaan velkaantumiskehitystä rakennepoliittisella ohjelmalla ja leikkauksilla, mutta ei saanut päätöksiä toteutettua. Talouskuripolitiikkaa EU:ssa ajaneen Suomen nähtiin pahimmissa skenaarioissa olevan matkalla Kreikan, Espanjan tai Irlannin kaltaiseksi Euroopan unionin kriisimaaksi.

Kuukausi ennen vaaleja valtiovarainministeriön julkaisema virkamiesraportti antoi vaalikeskustelulle uuden kehyksen: siinä esitettiin rakenteellisten uudistusten ohella tarve leikata julkisen talouden menoja kuudella miljardilla eurolla vuoteen 2019 mennessä (Valtiovarainministeriö 2015). Puolueet vasemmistoliittoa lukuun ottamatta ottivat tämän ohjenuoraksi. Yksi tärkeimmistä hallitusneuvottelut käynnistäneen Juha Sipilän (kesk.) kysymyksistä kaikille eduskuntapuolueille oli: ”Yhdyttekö valtiovarainministeriön 19.3.2015 esittämään tilannekuvaan Suomen taloudellisesta tilasta ja valtiovarainministeriön esittämästä sopeutustarpeesta?” (Yle.fi 28.4.2015).

Taloustematiikan ohella hallitusneuvotteluja kehysti ajatus uudenlaisesta politiikanteon tavasta. Siinä missä Kataisen ja Stubbin hallituksia oli arvosteltu riitaisuudesta ja kyvyttömyydestä päätöksentekoon, Sipilään ja hänen jo vaalikamppailun aikana visioimaansa ”strategiseen hallitusohjelmaan” kohdistui paljon toiveita ja odotuksia. Kun hallitusneuvottelut käytiin 8.–26. toukokuuta keskustan, perussuomalaisten ja kokoomuksen kesken, toistuvilla aikatauluja, tavoitteita ja prosesseja käsittelevillä lehdistötilaisuuksilla opastettiin niin suomalaista mediaa kuin kansalaisiakin strategia-ajatteluun.

Toukokuun 27. päivänä julkaistiin hallitusohjelma *Ratkaisujen Suomi*, jossa hallitus sitoutui kattamaan 10 miljardin euron suuruiseksi arvioidun kestävyysvajeen säästöillä ja rakenneuudistuksilla sekä tasapainottamaan julkista taloutta kuudella miljardilla vuoteen 2021 mennessä. Ohjelmaan sisältyi niin leikkauksia julkisiin palveluihin ja etuuksiin, koulutukseen ja varhaiskasvatukseen kuin korotuksia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin sekä vaatimus yksikkötyökustannusten – toisin sanoen työn hinnan – alentamisesta.

Oli selvää, että hallitusohjelmalla tulisi olemaan merkittäviä vaikutuksia eri kansalaisryhmiin, mutta julkisuudessa olivat esillä vain esitysten vaikutukset valtiontalouteen. Kyseessä oli ensimmäinen hallitusohjelma sitten 1990-luvun alun, joka ei sisältänyt tasa-arvopoliittisia tavoitteita esimerkiksi suhteessa palkkaeroihin, työmarkkinoiden sukupuolisegregaation purkuun, sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen tai sukupuolistuneeseen väkivaltaan (ks. Holli ja Kantola 2007). Sen sijaan hallitusohjelmassa todetaan, että ”Naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia Suomessa” (Ratkaisujen Suomi, 6).

Hallitusohjelmassa ei myöskään annettu lupauksia erillisestä hallituksen tasa-arvo-ohjelmasta. Kuitenkin juuri hallitusohjelmien kirjauksiin perustuvat tasa-arvo-ohjelmat, jotka kokoavat yhteen toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi kullakin hallituskaudella, ovat 2000-luvun alusta lähtien olleet merkittävien tasa-arvopolitiikan ohjauksen ja seurannan väline Suomessa.

Tässä artikkelissa tarkastelemme tapausta, jossa meidän kirjoittajien aloitteesta joukko tutkijoita puuttui hallitusohjelman sukupuolisokeuteen ja pyrki kesän ja syksyn 2015 aikana nostamaan sukupuolten välisen tasa-arvon hallituksen agendalle. Poliittisen aktivoitumisemme lähtökohtana olivat paitsi leikkausten ja rakenneuudistusten tutkimustiedon valossa herättämät kysymykset sukupuolivaikutuksista myös ihmetys, turhautuminen ja kiukku, jotka tasa-arvon sivuuttaminen saivat meissä aikaan. Lisäksi koimme tasa-arvopolitiikan tutkijoina ja feministiaktivisteina huolta tasa-arvokentän toimijoiden heikkenevistä mahdollisuuksista edistää tasa-arvoa, jonka hallitus ohjelmassaan julisti toteutuneeksi. Aktivoitumisemme kanavoitui kesäkuussa 2015 hallitusohjelman alustavaksi sukupuolivaikutusten arvioinniksi (suva) ja sen ympärille rakennetuksi professorien ja erikoistutkijoiden suva-kampanjaksi. Vaatimus synnytti mediajulkisuutta, jonka seurauksena pääsimme tapaamaan hallituksen tulevaa ministeriä ja osallistuimme hallituksen tasa-arvo-ohjelman valmistelutyöpajaan. Suva-vaatimus ja siitä käynnistynyt prosessi asettavat vuoropuheluun kaksi Sipilän hallituksen kritiikkiin olennaisesti liittynyttä piirrettä: kamppailun sukupuolten tasa-arvosta ja kysymyksen akateemisten asiantuntijoiden mahdollisuuksista vaikuttaa päätöksentekoon.

Luemme tutkijoiden aktivoitumista esimerkkinä tasa-arvopolitiikan ja feministisen vastarinnan muuttuneista ehdoista uusliberalistisen hallinnan kontekstissa sekä esimerkkinä akateemisen asiantuntemuksen mahdollisuuksista vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. Kysymme tapausesimerkin avulla, miten viimeaikaiset hallinnan muutokset, joihin viittaamme käsitteellä *strateginen valtio*, vaikuttavat kamppailuun sukupuolten välisestä tasa-arvosta. Tarkempia alakysymyksiä ovat, millaiseksi sukupuolivaikutuksia koskeva tieto, kritiikki tai vastarinta rakentuu uudessa poliittisessä kontekstissa, mikä sitä säätelee, millaisia reaktioita se herättää ja millaisia vaikutuksia sillä voi olla. Pohdimme erityisesti sitä, mitä tapausesimerkki kertoo asiantuntijuuden ja poliittisen vaikuttamisen muotojen ja kenttien muuttuvista suhteista sekä siitä, millainen asiantuntijuus tunnistetaan ja tulkitaan yhteiskunnallisesti mielekkääksi.

2. Teoriaa: tasa-arvokamppailuja strategisessa valtiossa

Analyysimme lähtökohtana on tulkinta valtion muutoksesta hallinnan muutoksena, jota Nikolas Rosen (1999, 22-24) foucault’laista ymmärrystä seuraten tarkastelemme muutoksina tiedon ja vallan suhteissa. Muuttuvassa valtiossa niin asiantuntijuuden kuin poliittisen toimijuuden tilat ja ehdot määrittävät uudelleen. Tämän viitekehyksen rinnalle nostamme affektien tutkimuksen keskeiseksi analyttiseksi työkaluksemme.

Valtion muutosta on pohdittu pitkään yhteiskuntatieteissä. Suomalaisessa keskustelussa valtion rakenteiden muuttumista on kuvattu esimerkiksi siirtymänä hyvinvointivaltiosta hyvinvointiyhteiskuntaan tai valmentajavaltioksi (Heiskala ja Kantola 2010; Julkunen 2010; A. Kantola 2011). Kehitys kohti hyvinvointivaltiota rapauttavia hallintouudistuksia alkoi jo 1980-luvulla, mutta viimeisteltiin 1990-luvun lamassa (ks. Kantola ja Kananen 2013). Raija Julkusen (2010: 103) mukaan Suomessa merkittävin hallinnan muutos on ollut valtion keskusvirastojen purku, vallan ja vastuun siirtäminen kunnille ja uuden julkisjohtamisen (New Public Management, NPM) mukainen tulos-, markkina- ja evaluaatiohenkisten uudistusten läpivienti julkisessa hallinnossa. Uuden julkisjohtamisen historiaa Suomessa 1970-luvulta 1990-luvulle tutkineen Ville Yliaskan (2014) mukaan uutta julkisjohtamista perusteltiin paitsi lupauksilla valtion säästöistä ja menojen kasvun pysäyttämisestä, myös sillä, että markkinaistaminen lisäisi julkisen sektorin tehokkuutta, tuottavuutta ja palvelujen laatua.

Poliittisessa puheessa viljeltyjä avainsanoja ovat olleet joustavuus, tehokkuus, uudet kumppanuudet, tuloksellisuus, tuottavuus, kilpailukyky, osaaminen, innovaatiot ja strategia-ajattelu (Julkunen 2010: 101; A. Kantola 2011; Kuusela ja Ylönen 2010: 11). Julkisia varoja siirrettiin hyvinvointipalveluista valmentajavaltion tarpeisiin, ennen kaikkea elektroniikkateollisuuden tutkimus- ja kehitystyöhön sekä riskirahoitukseen. Lupausta julkisen sektorin tehostamisesta tarvittiinkin legitimoimaan siihen kohdistuneet leikkaukset. (Yliaska 2014.) Hanna Kuusela ja Matti Ylönen kuvaavat näitä muutoksia demokratian näkökulmasta siirtymänä konsulttidemokratiaan eli julkisen vallan ja deliberaation siirtymänä yksityiselle sektorille; tahoille, jotka eivät ole demokraattisesti valittuja tai tilivelvollisia tekemisistään (Kuusela ja Ylönen 2013: 10). Poliittisen vaikuttamisen ja demokratian näkökulmasta keskeiseksi muodostuvat kysymykset avoimuudesta ja kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksista osallistua poliittiseen prosessiin, jossa konsultit, eivät poliitikot tai edes virkamiehet, määrittelevät agendat (Kuusela ja Ylönen 2013: 11).

Kuten 1990-luvun lama, myös 2010-luvun taloudellinen taantuma on intensifioinut valtion ja hallinnan muutoksia. Käytämme käsitettä *strateginen valtio* kuvaamaan meneillään olevia muutosprosesseja, jotka ovat aktualisoituneet Sipilän hallituksen tavassa tehdä politiikkaa. Nämä muutokset pohjaavat edellä

kuvattuihin muutoksiin, mutta niissä korostuu strateginen johtaminen (ks. esim. Doz ja Kosonen 2010; Sorsa ja Jalonen 2010). Emme ole niinkään kiinnostuneita siitä, missä määrin strateginen valtio on jo olemassa oleva asiantila Suomessa. Sen sijaan analysoimme sen ilmenemismuotoja hallituksen politiikassa ja ennen kaikkea sen merkitystä tasa-arvokamppailuille (vrt. Vaara, Sorsa ja Pälli 2010).

Strateginen ajattelu, tavoitteellisuus ja johtamisen merkityksen korostaminen ovat keskeisiä Sipilän hallituksen julkisuuskuvassa. Vaikka nämä piirteet yhdistetään julkisuudessa laajasti pääministerin yritysjohtajataustaan ja hallituksen yrittäjämyönteisyyteen, niiden taustalla ovat edellisen hallituksen valtion ohjausjärjestelmän kehittämishanke OHRA sekä sitä edeltänyt hallituspolitiikan johtamisen kehittämishanke KOKKA. OHRA-hanke ehdotti, että hallitusohjelmassa vältettäisiin yksityiskohtaisten toimien määrittelyä ja että ”strateginen hallitusohjelma” keskittyisi kolmesta viiteen keskeiseen politiikkatavoitteeseen. Muiden prosessien tulisi tukea hallituksen keskeisten tavoitteiden saavuttamista, ja tarkemman toimintasuunnitelman laatiminen nivottaisiin julkisen talouden suunnitelman valmisteluun. (VM 2013: 5-6.) Molemmissa hankkeissa strategisuus liitettiin hallituksen finanssi- ja talouspolitiikan ja muiden politiikkatavoitteiden yhteensovittamiseen (VNK 2011: 8; VM 2013: 8). Uusi malli rikkoo hallinnonala-ajattelun ja pyrkii tuomaan tilalle rajatun määrän politiikkatavoitteita. Malli pyrkii myös sovittamaan politiikan sisällöt talouden raameihin. Strategista hallitusohjelmaa voidaan ajatella teknisenä hallinnan välineenä, jolla hallitaan paitsi julkista taloutta myös politiikan alaa laajemmin. Se määrittää, mikä kuuluu politiikan alaan, mistä voidaan keskustella ja millaisin käsittein keskustelua käydään.

Julkishallintoa, valtiota ja politiikan alaa koskevat muutokset vaikuttavat myös tasa-arvopolitiikan ehtoihin ja mahdollisuuksiin ja asettavat feministisen vastarinnan uuteen tilanteeseen. Niin Suomessa kuin muualla uusliberalistinen hallinta ja talouskuripolitiikka ovat määritelleet uusiksi tasa-arvopolitiikan ja feministisen toiminnan ehtoja ja mahdollisuuksia (ks. esim. Kantola ja Squires 2012). Uusliberaali hallinta ja politiikka ovat vaikuttaneet sanastoon ja kieleen, joilla tasa-arvosta puhutaan, sekä tasa-arvopolitiikan tekemisen tapoihin. Esimerkkejä tästä ovat sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen teknistyminen (keskittyminen esimerkiksi suva-välineisiin) sekä tasa-arvotiedon luonteen muuttuminen poliittisista arvoista kohti todistelevaa, usein tilastollista tietoa tasa-arvon tilasta sekä sen hyödyistä. Nämä muutokset ovat epäpolitisoineet tasa-arvoa. Samalla feministisen toiminnan ja tasa-arvopolitiikan aiempia muotoja ylläpitäneet käytännöt ovat pikku hiljaa rapautuneet. Muutoksien seurauksiin ja merkityksiin vaikuttavat olennaisesti ne toimintatavat, joilla tasa-arvotoimijat ja feministit kehityskulkuihin vastaavat.

Perinteisesti feministinen politiikan tutkimus korostaa, että tasa-arvopolitiikassa saavutetaan hyviä tuloksia, jos naisjärjestöt ja valtiolliset tasa-arvoinstituutiot toimivat tiiviissä yhteistyössä ja ”kehystävät”

poliittiset asiakysymykset samalla tavoin tasa-arvokysymyksinä (Holli 2003; 2006). Näin on tutkimusten mukaan tapahtunut Suomessa erityisesti 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa. Tämä on korostanut naisjärjestöjen, erityisesti poliittisten naisjärjestöjen, ja tasa-arvoinstituutioiden valtaa ja merkitystä (Holli 2003; 2006). Esimerkiksi edellisen laman aikaan 1990-luvulla naiskansanedustajat ja naisjärjestöt yli puoluerajojen ajoivat subjektiivista lasten päivähoito-oikeutta, joka nyt puretaan (J. Kantola 2006). Toisaalta läheiset yhteydet valtioon ovat epäradikalisoineet feminististä kritiikkiä ja tehneet naisjärjestöt ja niiden toimintatavat haavoittuviksi valtion ja julkishallinnon muutoksille.

Samaan aikaan 2010-luvulle tultaessa tasa-arvopoliittinen yhteisymmärrys on vähentynyt Suomessa. Esimerkkinä kehityskulusta voidaan mainita, ettei naisjärjestöjen kattojärjestö Naisjärjestöt yhteistyössä – NYTKIS ry, joka kokoaa yhteen eduskuntapuolueiden naisjärjestöt ja kolme itsenäistä järjestöä (Naisasialiitto Unioni, Naisjärjestöjen keskusliitto, Sukupuolentutkimuksen seura), enää pysty tuottamaan yhteisiä kannanottoja subjektiiviseen päivähoito-oikeuteen ja seksinoston kriminalisointiin, vaikka nämä kysymykset ovat olleet naisjärjestöjen yhteisen tasa-arvotyön kulmakiviä. Taustalla vaikuttaa myös yleinen tasa-arvopuheen oikeistolaisuus ja markkinointuminen, mikä vaikeuttaa keskustelua epätasa-arvon rakenteista tai tasa-arvosta arvona sinänsä (Kantola ja Saari 2014). Katoava konsensus haastaa perinteisiä järjestöjä, mutta luo samalla tilaa uusille toimijoille. Valtiosuuntautuneiden naisjärjestöjen rinnalle on viime vuosina noussut uusia toimijoita ja toimintamuotoa, kuten lutkamarssi, Feministinen foorumi ja avoin kansalaisliike TASAN! (ks. Elomäki ja Kantola 2017). Tässä artikkelissa kuvaamamme tutkijoiden aktivoituminen voidaan nähdä yhtenä esimerkkinä uudenlaisesta feministisestä toimintamuodosta.

3. Metodologiaa: Tasa-arvon diskurssit ja affektit

Tasa-arvopolitiikan ja feministisen vastarinnan tutkimusta on pohjoismaissa tehty ennen kaikkea jälkistrukturalististen menetelmien kuten diskurssianalyysin innoittamana. Ammennamme tästä perinteestä, jossa analysoidaan hegemonisia diskursseja, murtumia niissä sekä pohditaan tasa-arvon edistämässä vaadittavaa diskurssitaituruutta (Brunila 2009; Holli 2003; J. Kantola 2006; Magnusson et al 2008; Lombardo, Meier ja Verloo 2009).

Tuomme tähän tutkimusperinteeseen metodologista lisää affektien tutkimuksesta (Seigworth ja Gregg 2010; Koivunen 2010; Skeggs & Wood 2012). Pohjoismaisessa tasa-arvopolitiikassa akateemisella asiantuntijuudella ja “diskurssitaituruudella” on ollut vahva sijansa konsensuskulttuurin rakentamisessa, mutta niin suva-kampanja kuin sitä seuranneet kohtaamisemme poliitikkojen ja poliittisen valmistelun

kanssa osoittavat affektien voiman ja merkityksen paitsi poliittisessa mobilisaatiossa myös akateemisessa asiantuntijuudessa ja poliitikkopuheessa. Intensiteetteinä ja voimina affektit lisäävät ja vähentävät ihmisten ja instituutioiden toimintakykyä ja järjestävät ihmisten ja asioiden suhteita kiinnittämällä ja irroittamalla, lähentämällä ja loitontamalla (Seigworth ja Gregg 2010, 1; Skeggs ja Wood 2012, 134-138). Kuten Beverley Skeggs ja Helen Wood omassa televisiota koskevassa tutkimuksessaan toteavat, affektin käsitettä tarvitaan hallinnan yksisuuntaisuuden vastinpariksi ja sen monimutkaistamiseksi: hegemonisen diskurssin käsite tai hallinnan teoria eivät yksin riitä kuvaamaan ja selittämään poliittisen toimijuuden tai poliittisen argumentaation erilaisia, usein ristiriitaisia tapoja (Skeggs ja Wood 2012, 136-142). Skeggsin ja Woodin tutkimat todellisuustelevision katsojat tunnistavat uusliberalistisen yhteiskunnan pedagogiset kutsuhuudot itsekontrolloivaan kansalaisuuteen (Ouellette ja Hay 2008), mutta suhtautuvat niihin ambivalentisti. Samalla tapaa myös akateemiset asiantuntijat ja tasa-arvopolitiikan kentän toimijat neuvottelevat suhdettaan strategiseen valtioon tiedon ja tunteiden ristiaallokossa. Tulkitsemme tasa-arvosta käytävän kamppailun tiivistyvän aineistossamme neljään affektiivisesti ladattuun figuuriin: unohdetut naiset, kaiken maailman dosentit, loukkaantuneet poliitikot ja eturivin rouvat. Nämä figuurit paitsi kuvastavat politiikan sisältöjä koskevia kamppailuja ja antagonismeja myös näiden kamppailujen herättämiä tunteita ja pyrkimyksiä hallita niitä.

Analysoimme tasa-arvopolitiikan ja feministisen vastarinnan muuttuneita ehtoja yhden tapausesimerkin kautta. Tapaus, jossa joukko tutkijoita toi aloitteestamme esiin hallitusohjelman sukupuolivaikutuksia ja vaati hallitukselta tasa-arvo-ohjelmaa, on tärkeä osa Sipilän hallituksen ympärillä käytyä keskustelua sukupuolten tasa-arvosta. Lisäksi tapausesimerkki sallii meidän pohtia akateemisen asiantuntijuuden roolia päätöksenteossa tilanteessa, jossa uusliberaalin hallinnan mukaiset vaatimukset tietoon perustuvasta päätöksenteosta limittyvät ministereiden akateemista asiantuntijuutta vähätteleviin puheenvuoroihin.

Aineistomme on 10.6.2015 julkaistu kirjelmä, jossa vaadittiin hallitusohjelman sukupuolivaikutusten kartoittamista (jatkossa: suva-vaatimus), sen valmistelu ja siihen liittyneet kasvokkaiset ja sähköpostikeskustelut sekä vaatimusta ja sen herättämiä reaktioita käsittelevä uutisointi ja mediakomentointi, poliitikkoreaktiot ja -teot (eduskuntakeskustelu, audienssit) ja politiikkaefektit. Meidän itsemme lisäksi keskusteluissa on ollut mukana suva-vaatimuksen allekirjoittaneita professoreita ja erikoistutkijoita, poliitikkoja sekä naisjärjestöjä tai niiden edustajia. Aineistomme pitää sisällään sekä dokumentoituja keskusteluja ja kannanottoja, kuten sähköposteja, tiedotteita ja lehtiartikkeleja, että meidän kirjoittajien kampanjan aikana keräämää etnografista aineistoa (muistiinpanoja). Painetut lähteet esitellään yksityiskohtaisesti artikkelin lopussa. Käsitteellistämme tämän kaiken prosessina ja tapahtumana, jota tulkitsemme hallinnan ja vastarinnan dynamiikan kautta.

Analyysistämme rakentuu tarina, jonka alussa on suva-vaatimuksen valmistelu, keskellä sen saama mediahuomio ja lopussa vaatimuksen seuraukset. Tarkastelemme aineistoamme siitä näkulmasta, miten sekä me itse että muut vaatimuksen keskiössä olevat toimijat (tutkijat, poliitikot, naisjärjestöt) rakentavat ja tulkitsevat tasa-arvoa koskevaa tietoa eri tilanteissa. Kohdistamme katseemme prosessin aikana vastaan tulleiden tilanteiden yleisiin ehtoihin tai pelisääntöihin ja pohdimme, millaisia rooleja vaatimuksen keskeisille hahmoille muodostuu niiden puitteissa. Tarinan avulla kuvaamme tasa-arvopolitiikan ja feministisen kritiikin muuttuneita ehtoja ja mahdollisuuksia strategisessa valtiossa.

4. “Päivystävät professorit” tuottavat tasa-arvotietoa ja hallitsevat tunteitaan

Professorien ja erikoistutkijoiden vaatimuskirjelmä ei ollut ensimmäinen hallitusta ja hallitusohjelmaa tasa-arvonäkökulmasta kritisoinut julkinen puheenvuoro (ks. Vasabladet 29.5.2015, Alanko-Kahiluoto 2.6.2015, Kotimaa 3.6.2015, Suomenmaa 5.6.2015, Vasabladet 9.6.2015). Aiempi kritiikki ei kuitenkaan herättänyt laajaa julkista huomiota. Etabloituneet naisjärjestöt reagoivat hallitusohjelmaan hitaasti ja vaimeasti. NYTKIS julkisti kannanottonsa vasta 10 päivää hallitusohjelman hyväksymisen jälkeen. Kannanotto oli sävyiltään sovitteleva, ja sen kärkenä oli tasa-arvon puuttuminen hallitusohjelmasta (Nytkis 8.6.2015). Hallituksen kritisoiminen oli vaikeaa hallituspuolueiden naisjärjestöille. Yhtäältä niillä oli ollut mahdollisuus pyrkiä vaikuttamaan puolueiden sisällä niin vaali- kuin hallitusohjelmatavoitteisiin sekä hallitusneuvotteluihin. Toisaalta hallituspuolueiden naisjärjestöt eivät halunneet ottaa (tai pystyneet ottamaan) leikkauspolitiikkaa kritisoivaa positiota. Naisasialiitto Unioni, joka Feministiset vaalit -kampanjan aikana oli tuonut esiin talouspolitiikan sukupuoliulottuvuutta, ja Naisjärjestöjen keskusliitto, joka vaalien aikaan oli kampanjoinut teemalla “100 naista eduskuntaan”, eivät reagoineet hallitusohjelmaan muutoin kuin sosiaalisen median kautta.

Saimme ajatuksen hallitusohjelman sukupuolivaikutusten arvioinnista, koska olimme aiemmin tutkineet tasa-arvopolitiikan toimeenpanoa Suomen valtionhallinnossa (Elomäki 2014; Ylöstalo 2016) ja tiesimme sukupuolivaikutusten arviointien olevan keskeisellä sijalla tasa-arvopolitiikan tavoitteissa. Näin pystyisimme kritisoimaan hallitusohjelmaa valtionhallinnon omilla välineillä. Ehdotimme, että Nytkis julkaisisi arvioinnin nimissään. Kun Nytkis ei tarttunut ideaan, tarjosimme sitä Sukupuolentutkimuksen seuralle (SUNS), joka sekään ei järjestönä halunnut tukea arviointia. Haluttomuus ottaa suvaa nimiinsä on osoitus näiden järjestöjen eri tavoin rajatuista rooleista. Nytkisiä rajoittavat puolueiden naisjärjestöjen sidokset, SUNS taas tasapainottelee tieteen ja poliittisen toiminnan rajapinnalla. Tästä kertoo se, että

SUNS totesi hallituksen kokouksessaan 4.6.2015, että tieteellisen seuran toimintaan ei kuulu suva-vaatimukseen sisältyvä ”politikointi”.

Rovaniemellä European Feminist Research Conference (EFRC) -tapahtuman keskusteluissa päädyimme valitsemaan vaihtoehtoiseksi toimintatavaksi yksittäisten professorien ja tutkijoiden allekirjoittaman vaatimuksen. Ajattelimme, että painoarvoa ja uskottavuutta saisi järjestöjen sijaan akateemisesta asiantuntemuudesta ja arvovallasta. Alustavat tunnustelut konferenssin aikana osoittivat tiedeyhteisön kannatuksen idealle. Toimintatavaksi valikoitui yksityiskohtaisen sukupuolivaikutusten arvioinnin sijaan hallitukselle ja medialle suunnattu lyhyt ja ytimekäs vaatimuskirjelmä, joka perustuisi vaikutusten alustavaan arviointiin.

Suva ja vaatimus luonnosteltiin päivässä. Esitimme kolme väitettä hallitusohjelmasta: ”hallitus ei onnistu saavuttamaan työhön, hyvinvointiin ja koulutukseen liittyviä tavoitteitaan”, ”naiset ja naisvaltaiset alat maksavat kohtuuttoman taloudellisen ja inhimillisen laskun sopeuttamistoimista” ja ”vuosikymmenten pitkäjänteinen työ tasa-arvon hyväksi vesittyy.” Pidimme huolestuttavana etenkin sitä, että ”hoivavastuun siirtäminen yhteiskunnalta omaisille käytännössä siirtää sen naisille ja johtaa paluuseen kohti perhemallia, jossa miehen rooli elättäjänä korostuu.” (Professoreiden ja erikoistutkijoiden vaatimus 10.6.2015) Vaadimme hallitukselta tasa-arvo-ohjelmaa sekä hallitusohjelman toimenpiteiden sukupuolivaikutusten systemaattista arviointia ja epätasa-arvoa tuottavien toimenpiteiden muuttamista.

Luonnostelun lomassa listasimme mahdollisia allekirjoittajia ja kysyimme heitä mukaan sähköpostitse. Tavoitteena oli edustava otos yhteiskunnan, kulttuurin ja talouden tutkijoita, vahva akateeminen status, mahdollisimman paljon miehiä sekä laaja alueellinen edustus. Lopullisten 85 allekirjoittajan joukossa oli professoreja eri tieteenaloilta ja yliopistoista. 40% allekirjoittaneista oli miehiä.

Yllätyimme kysytyjen asiantuntijoiden halukkuudesta allekirjoittaa vaatimus. Tulkitsemme innostuksen merkiksi siitä, että tutkijat yli tieteenalarajojen ovat valmiita osallistumaan julkiseen keskusteluun ja ottamaan kantaa politiikkatoimenpiteisiin, jos heille on tähän tarjolla kanava. Se, että monet lukivat vaatimuksen ja alustavan sukupuolivaikutusten arvioinnin huolella ja osallistuivat tekstin viimeistelyyn, osoittaa allekirjoittajien sitoutuneisuuden. Jotkut allekirjoittavat kuitenkin kritisoivat meitä tieteellisen argumentaation konventioiden sivuuttamisesta. Vaatimuksen julkaisun jälkeen saimme sekä viestejä henkilöiltä, jotka olivat pahoittaneet mielensä, koska heitä ei ollut kutsuttu allekirjoittajiksi, että kyselyjä siitä, voiko vetoomuksen vielä allekirjoittaa. Pikaisesti avasimmekin nettiadressin, johon kertyi nopeasti

yli 1000 allekirjoitusta – myös muilta kuin professoreilta tai erikoistutkijoilta. Saimmekin suva-kampanjan aikana kritiikkiä myös tittelien korostamisesta.

Tapa, jolla suva-vaatimus perinteisten järjestöjen vetäytyttyä toteutettiin, edustaa uudenlaista feministisen kritiikin ja tasa-arvopoliittisen toiminnan muotoa Suomessa. Toisin kuin naisjärjestöjen kannanotot, vaatimuksen arvovalta ei perustunut ajatukseen tietyn ryhmän intressien edustamisesta ja esille tuomisesta, vaan yksilöiden arvoaltaan ja akateemiseen asiantuntijuuteen. Toisin kuin me, monet allekirjoittajista eivät välttämättä edes ajatelleet vetoomusta feministisenä vastarintana, vaan tutkimustietoon pohjaavana valistuneena mielipiteenä.

Tulkitsemme, että suva-vaatimuksemme sai muodon, joka sopii yhteen valtion ja hallinnan muutosten kanssa. Yksi näistä muutoksista, joka näkyy sekä hallitusohjelmassa että KOKKA- ja OHRA-hankkeissa, on asiantuntijuuden ja päätöksenteon tietopohjan korostuminen. Tätä tendenssiä on kritisoitu siitä, että se korostaa päätöksenteon rationaalisuutta ja pyrkii tiivistämään vaikeat poliittiset kysymykset teknisiksi ongelmiksi. Poliittiset aspektit, kuten ristiriitaiset intressit ja arvot ja demokraattinen deliberaatio, jäävät tällöin sivuun (Marston ja Watts 2003). Tietoon perustuvan päätöksenteon suosio on vaikuttanut myös naisjärjestöihin ja muihin tasa-arvotoimijoihin, joille enenevässä määrin tarjotaan sitä samaa objektiivista ja rationaalista tiedon tarjoajan roolia, jonka me tutkijoina luontevasti omaksuimme (Kantola ja Squires 2012, 387–388).

Akateemiseen asiantuntijuuteen ankkuroituminen vaikutti suva-vaatimuksen sisältöön. Se näkyi lausumattomana mutta itsestäänselvänä pyrkimyksenä affektien hallintaan: hallitusohjelman herättämä kiukku, pettymys ja turhautuminen peittyi neutraalin asiantuntijan roolin taakse. Suorien syytösten ja tunteikkaiden ilmaisujen – yhden vetoomuksesta pois jättäytyneen sanoin “demagogisuuden” – välttäminen oli myös monien allekirjoittajien toive, jota emme keskinäisissä keskusteluissamme edes kyseenalaistaneet. Pyrimme muotoilemaan vaatimuksen niin, ettei se jäsentynyt hallituksen ja opposition välisen vastakkainasettelun varaan. Vielä viime hetkellä muutimme keskeisten argumenttien järjestystä tehdäksemme viestistä mielestämme yleisemmän ja laajemmin hyväksyttävämmän: nostimme ajatuksen sukupuolisokean politiikan tehottomuudesta leikkauspolitiikan naisiin kohdistuvien vaikutusten edelle. Näin itseasiassa tarjosimme hallitukselle taloudellistunutta, uusliberaalia tasa-arvodiskurssia, jossa tasa-arvo nähdään välineenä saavuttaa taloudellisia tavoitteita ja lisätä tehokkuutta (Elomäki 2015; Kantola ja Squires 2012). Vaatimuksessamme näkyy myös muita “oikeistolaisteksi” luonnehdittuja tasa-arvopuheen piirteitä, kuten tasa-arvopuheen numeroituminen (Kantola ja Saari 2014, 200–201). Pyrimme tietoisesti vahvistamaan asiantuntijuuttamme numeroilla ja tilastoilla.

Asiantuntijuuden korostumiseen liittyy myös suva-vaatimuksessa piilevä ajatus tiedosta poliittisen muutoksen perustana. Logiikka vaatimuksen takana on, että jos hallitus olisi tietoinen toimenpiteidensä sukupuolivaikutuksista, se tekisi toisenlaista politiikkaa. Hallituksen politiikkaa ohjaava uusliberaali ja konservatiivinen ideologia ja arvot sekä se mahdollisuus, että hallitus tekee tietoisesti sukupuolten tasa-arvoa rapauttavaa politiikkaa, jäävät vaatimuksemme tietoa ja faktoja korostavassa logiikassa sivuun.

Voisikin sanoa, että asiantuntijuudet eleet johtivat kritiikimme epäpolitisoitumiseen. Ensinnäkin ne piilottivat kritiikimme feministisen perustan ja aktivoitumisen affektiivisen lähtökohdan: ne saivat meidät muotoilemaan viestimme tavalla, jossa sukupuoleen ja valtaan liittyvät kysymykset jäivät tasa-arvoa instrumentalisovien ja taloudellistavien argumenttien jalkoihin. Toiseksi asiantuntijuus imaisi meidät mukaan tieto- ja mediapeliin, joka todellisuudessa peittää hallituksen politiikkaa ohjaavan ideologian. Kolmanneksi asiantuntijaposition omaksuminen johti siihen, että emme kyseenalaistaneet avoimesti hallituksen hyvinvointivaltiota purkavaa leikkauspolitiikkaa tai sitä tapaa, jolla tietty näkemys talouden tilasta ja “sopeutustarpeesta” asetti raamit hallitusohjelman sisällölle.

Koska suuntasimme huomiomme hallitusohjelman sisältöön, sen uusi muoto ja siihen liittyvät hallinnan muutokset jäivät meiltä huomaamatta. Vaatimus ei kritisoi niitä uusia hallinnan muotoja, kuten “strategista hallitusohjelmaa”, jotka osaltaan ovat vaikuttaneet tasa-arvon sivuuttamiseen. Emme myöskään kysyneet suva-vaatimusta suunnitellamme reflektoidaan, missä määrin omaksumamme asiantuntijarooli olikin strategisesen valtion tarjoama positio, joka samalla heijasti näiden hallinnan muutosten feministiselle kritiikille asettamia ehtoja.

5. “Unohdetut naiset” mediatapahtuman keskiössä

Suva-vaatimus oli paitsi esimerkki asiantuntijuuteen nojaavasta feministisestä vastarinnasta ja tutkijoiden poliittisesta aktivoitumisesta myös mediatapahtuma. Vaatimus julkistettiin Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksella toimivan Minna-portaalin verkkosivuilla (THL 11.6.2015), ja jaoimme sitä sosiaalisessa mediassa. Varsinaisesti vaatimuksemme kehystyi poliittiseksi teoksi, kun Helsingin Sanomat uutisoi sen näytävästi paperilehdessä ja verkkoversion ykkösuutisena. Yritimme aluksi saada audienssia poliitikoilta vetoomuksen luovuttamiseksi, mutta emme saaneet vastausta yhteydenottoihimme. Siksi päädyimme suunnittelemaan lehdistötiedotteen julkistamista ennen kuin juhannusviikko hiljentäisi politiikan uutisoinnin. Lehdistötiedote jäi kuitenkin lähettämättä, koska Helsingin Sanomien toimittaja Anna-Liina Kauhanen, jolta kysyimme neuvoa tiedotteeseen liittyen, halusi tehdä jutun aiheesta. Se ilmestyi otsikolla

“Professorit: Naiset maksavat laskun” (Helsingin Sanomat 11.6.2015). Uutinen oli esillä avausaukeamalla otsikolla “Hallitus unohti naiset” ja lehden verkkosivun ykkösuutisena otsikolla “Kymmenet professorit arvostelevat rajusti hallitusta: Naiset maksavat säästöt. 85 professoria ja tutkimusjohtajaa arvostele hallitusta siitä, että sen ohjelmasta puuttuu tasa-arvonäkökulma” (HS.fi 11.6.2015).

Helsingin Sanomien päätös uutisoida vaatimus teki hallitukselle osoitetusta kirjelmästäimme mediatapahtuman, joka sai kansallista näkyvyyttä. Lisäksi Helsingin Sanomien tapa uutisoida vaatimus kehysti tapahtuman. Otsikot “hallitus unohti naiset”, “naiset maksavat laskun” ja “naiset maksavat säästöt” mobilisoivat verkkoaktivismia ja ruokkivat uutista, joka pysyi HS.fi-verkkosivun luetuimpana alkuiltaan saakka ja jota jaettiin lähes 15 000 kertaa sosiaalisessa mediassa. Siinä missä itse olimme asiantuntijuutta korostaaksemme pyrkineet neutraloimaan feminististä ja poliittista kritiikkiä, Kauhanen ja toimituksen otsikoiijat nostivat vaatimustekstistä esiin juuri sen poliittisen kärjen eli sukupuolikonfliktin. Antagonismin korostaminen “unohdettujen naisten” avulla nosti esiin suva-vaatimuksen affektiivisen latauksen ja vaimensi sen uusliberaalia viestiä tasa-arvosta tehokkuuden lisääjänä.

Helsingin Sanomien uutinen levisi heti aamulla 11.6. muihin medioihin, myös STT:n välittämänä (Iltalehti.fi 11.6.2015, Iltasanomat.fi 11.6.2015; Demokraatti 11.6.2015; Kaleva.fi 11.6.2015, Mtv.fi 11.6.2015, Uusi Suomi 11.6.2015). Eri tieteenaloja edustavat professorit, tutkimusjohtajat, jokunen dekaani ja jopa rehtori, samoin kuin suuri miesallekirjoittajien määrä, noteerattiin ennakkoidusti vaatimusta käsittelevässä uutisoinnissa. Helsingin Sanomat julkaisi allekirjoittaneiden listan kokonaisuudessaan, ja uutisessa todettiin: “Mukana on käytännössä koko suomalaisen sosiologian, työelämä tutkimuksen ja yhteiskuntapoliittisen tutkimuksen eliitti Pertti Alasuutarista Jorma Sipilään” (Helsingin Sanomat 11.6.2015; HS.fi 11.6.2015). Oulussa ja Vaasassa paikalliset allekirjoittajat nimettiin päivälehdissä ja heiltä kysyttiin perusteluja osallistumiselle (Kaleva 12.6.2015, Pohjalainen 13.6.2015). Monissa uutisissa nimettiin ja osassa myös haastateltiin (Helsingin Sanomat 11.6.2015; HS.fi 11.6.2016; Hufvudstadsbladet 12.6.2015) nimekkäitä allekirjoittaneita miesprofessoreita.

Jälkikäteen voi arvailla, että suva-vaatimus ei olisi saanut samaa medianäkyvyyttä eikä sitä olisi otettu yhtä vakavasti, jos allekirjoittajat olisivat olleet etupäässä naisia ja/tai sukupuolentutkijoita. Kuten tuore tutkimus osoittaa, valtaosa (70 %) medioiden käyttämistä asiantuntijoista on miehiä, ja on aihetta kysyä, missä määrin asiantuntijuus sinänsä on miehiseksi koodattua (Niemi ja Pitkänen 2016). Tässä mielessä Sukupuolentutkimuksen seuran kieltäytyminen vaatimuksen julkaisemisesta oli ehkä onnekas sattuma. Kuten allekirjoittajia kootessamme uumoilimme, raskaan sarjan miespuoliset tutkijat olivat tasa-arvotematikalle pääsylippu uskottavuuteen. Paradoksaalista kyllä, sukupuolta ja yhteiskuntaa

erikoisalanaan tutkivia naispuolisia asiantuntijoita ei välttämättä tunnusteta asiantuntijoiksi, vaan heidät nähdään vain sukupuolensa edustajina tai heiltä riisutaan asiantuntijuus kehystämällä heidät aktivisteiksi. Sukupuolentutkijat ja naispuoliset tasa-arvokysymyksistä keskustelevat luetaan kehyksessä, jota ylimäärittää feminismin historiallisen kuvaston pitkä ja affektiivisesti ladattu historia, jossa naispuoliset feministit ja sukupuolentutkijat toistuvasti kehystetään tunteen vallassa toimiviksi (Hinds ja Stacey 2001; Ahmed 2010). Tieteellisyyden korostaminen ja teknistynyt tasa-arvopuhe tarjoaa naispuolisille tutkijoille mahdollisuuden yrittää irtautua "kokemusasiantuntijan" roolista.

Suva-vaatimuksen saama huomio ja kiinnostavuus johti siihen, että Helsingin Sanomien Brysselin kirjeenvaihtaja sai vielä saman päivän aikana pääministeri Juha Sipilältä vastauksen: "Tehdään nyt ensin se uudistus ja katsotaan mitä saadaan aikaiseksi. Sitten arvioidaan sen suunnitelman vaikuttavuutta totta kai" (HS 11.6.2015, Helsingin Sanomat 12.6.2015, ks. myös Suomenmaa.fi 11.6.2015). Sipilän vastauksesta kävi ilmi, ettei hän tuntenut lainvalmisteluun liittyvää yleistä vaikutusarvioinnin periaatetta eli sitä, että arviot tehdään ennen päätöksiä, osana valitun toimintavaihtoehdon valintaa. Sipilä sai vaikutusarviointitulokinnastaan kritiikkiä, johon hän vastasi seuraavana aamuna Twitterissä: "Tasa-arvon edistäminen on itsestänselvyyttä hallitukselle. Hallitusohjelmassa on päätetty perustaa lainsäädännön vaikutusarviointielin, s.25." (Sipilä 12.6.2015) Tviittiä jaettiin, ja sen sisältö uutisoitiin monissa lehdissä (Aamulehti 13.6.2015, Vasabladet 13.6.2015). Twitter-viestissään hän korjasi aiempaa lausuntoaan vaikutusarviointista viittaamalla lainvalmistelun tasoa pitkällä aikavälillä parantamaan suunniteltuun hankkeeseen.

Median avulla vaatimus nousi hetkeksi pääministerin agendalle, eli median kautta pääsimme ikään kuin epäsuorasti luovuttamaan vetoomuksemme suoraan pääministerille. Media onkin yhä keskeisempi politiikan tekemisen kehys, jossa tasa-arvon teemoilla ja feministisillä kysymyksenasetteluilla ei kuitenkaan viime vuosina ole ollut juurikaan sijaa. Suva-vaatimuksemme pääsi politiikan sivuille, Aamu-tv:n sohvalle ja pääkirjoituksiin (Ylen Aamu-tv 12.6.2015, Österbottens tidning 13.6.2015) nimenomaan asiantuntijuuskulman kautta. Esimerkiksi naisjärjestöjen samalla viikolla julkaistua kannanottoa hallitusohjelmasta, tasa-arvon sivuuttamisesta ja sukupuolivaikutuksista ei huomioitu mediassa juuri ollenkaan. Myös muuten medianäkyvyyttä on saanut muu perinteisen naisjärjestökentän aloitteesta tasa-arvotoiminta. Esimerkiksi vuoden 2015 näkyvin feministinen interventio oli YTT Saara Särmän helmikuussa Tumblr-blogialustalla käynnistämä *Congrats! You have an all male panel!* -kampanja, joka kiinnitti huomion erilaisiin pelkistä miehistä koostuviin asiantuntijakokoonpanoihin, seminaareihin ja paneeleihin.

6. “Loukkaantuneet poliitikot” kohtaavat “kaiken maailman dosentit”

Suva-vaatimuksen saama mediahuomio pakotti hallituksen ministerit reagoimaan, ja osa heistä lupasi konkreettisia toimia sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Helsingin Sanomien uutinen julkaistiin päivänä, jona uusi hallitus oli ensimmäistä kertaa eduskunnan kyselytunnilla kuultavana. Opposition kansanedustaja Outi Alanko-Kahiluoto (vihr) esitti suullisen kysymyksen hallituksen tasa-arvopolitiikasta viitaten suoraan vaatimukseemme. Myös muiden oppositiopuolueiden edustajat vaativat leikkausten sukupuolivaikutusten selvittämistä. (Eduskunta 2015). Tasa-arvoasioista vastaavan perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehulan esiintymisestä välittyi tietämättömyys ja turhautuneisuus kysymyksiin, joihin hänellä ei ollut vastauksia: “Sanon ihan avoimesti ja suoraan ääneen eduskunnan edessä, että 13. päivänä ministerinä ollessani minulla ei ole tätä tietoa.” Rehula kuitenkin vakuutti hallituksen sitoutumista tasa-arvoon ja antoi lupauksen tasa-arvo-ohjelman laatimisesta: “Tasa-arvoasiat ovat koko hallituksen asia ja me valmistelemme omalla tahollamme, omalla aikataulullamme, tasa-arvo-ohjelman tälle vaalikaudelle.” (Eduskunta 2015). Rehula huomautti, että kukin ministeri on vastuussa oman hallinnonalansa lakiesityksistä ja lupasi muistuttaa kaikkia ministereitä sukupuolivaikutusten arvioinnista ja tasa-arvon edistämisestä.

Kuten jo edellä kävi ilmi, pääministeri Sipilän ensimmäinen reaktio suva-vaatimukseen oli tasa-arvon itsestäänselvyyden korostaminen. Tunteikkaampi reaktio saatiin seuraavalla viikolla, kun Sipilä palasi asiaan politiikan toimittajien lounaalla. Hän “vertasi leikkausten arvostelijoita Kreikan pääministeriin” ja piti “kohtuuttomana” vaatimusta “arvioida uudistuksia joista ei ole edes suunnitelmaa olemassa miten ne toteutetaan” (Ilta-Sanomat.fi 16.6.2015). Rinnastus Tsiprasiin kertoo, että Sipilä ei tunnistanut suva-vaatimuksen yritystä olla samastumatta oppositiopolitiikkaan vaan tulkitsi vaatimuksen talouskuripolitiikan yleiseksi kritiikiksi ja sellaisena perusteettomaksi tai vääräksi. Kommenteista kuultaa loukkaantuneisuus ja tuohtumus. Samassa yhteydessä pääministeri totesi, “että vaikka hallitusohjelmassa ei puhuta esimerkiksi sukupuolten välisistä palkkaeroista tai työmarkkinoiden eriytymisestä, ei tasa-arvoasioita ole unohdettu” ja tarkensi: “Itsestäänselvyyksiä ei strategiseen hallitusohjelmaan kirjata. On itsestäänselvyys, että nämä arvioinnit tehdään ja että ne ovat päätöksenteon pohjana.” (Iltasanomat.fi 16.6.2015.)

Sukupuolentutkijat ovat purkaneet tapaa puhua tasa-arvosta “itsestäänselvänä” (esim. Jauhola ja Kantola 2016; Kantola, Nousiainen ja Saari 2012; Ylöstalo 2012). Puhetapa ilmentää ajatusta siitä, että joko tasa-arvo on Suomessa jo saavutettu, tai vähintään suomalaisessa naisystävälliseksi mielletyssä

hyvinvointivaltiossa ovat jo paikallaan tasa-arvon saavuttamiseen tarvittavat keinot. Tasa-arvon itsestäänselvyys kääntää tehokkaasti poliittisen katseen pois jäljellä olevista ongelmista (Kantola 2006).

Samaan aikaan kun valmistelimme suva-vaatimusta, anoimme audienssia useilta ministeriltä. Alkuperäinen tarkoituksemme oli päästä luovuttamaan vaatimus ja samalla ilmaista huolestamme suoraan poliitikoille, joilla on mahdollisuus vaikuttaa asiaan. Vaatimuksen näyttävän uutisoinnin jälkeen Annika Saarikko, tuleva perhe- ja peruspalveluministeri ja keskustan varapuheenjohtaja, tapasi meidät avustajansa kanssa 16.6.2015. Hallitusohjelman sukupuolivaikutusten arvioimisen lisäksi korostimme viranomaisten velvollisuutta edistää tasa-arvoa (tasa-arvolain 4. pykälä), sitä että vaikutusarviointit on toteutettava etu- eikä jälkikäteen, ja tutkimustiedon merkitystä tässä prosessissa.

Samoin kuin Sipilä toimittajille, Saarikko vakuutti meille, että tasa-arvo on tärkeä hallitukselle ja hänelle itselleen – ilman että asiaa täytyy erikseen todeta. Hän sanoi hallituksen ilman muuta jatkavan tasa-arvon edistämistä: “Kaikki olemassa oleva hyvä jatkuu.” Sipilän lailla ja vielä henkilökohtaisemmin - yhtenä feministinä toisille feministeille puhuessaan - Saarikko tuntui pitävän loukkaavana sitä, että me edes epäilimme muuta. Loukkaantumista voi tulkita oireena tasa-arvon käsitteen merkityksen muuttumisesta persoonan ominaisuudeksi tai arvoksi (Skeggs 2004). Se on tällöin eettinen sitoumus, joka ei edellytä konkreettista politiikkaa tai tekoja (Brunila 2009; Ylöstalo 2012). Siksi tasa-arvoa koskeva kritiikki voidaan kokea henkilökohtaisena loukkauksena: sen ei nähdä kohdistuvan tekoihin tai niiden puutteeseen, vaan se koetaan omien arvojen kyseenalaistamisena.

Saarikko halusi kuulla arviomme siitä, etenikö tasa-arvo edellisellä hallituskaudella, kun käytössä oli hallituksen tasa-arvo-ohjelma. Kysymys tuntuu heijastelevan hallitusohjelmaan kirjattua näkemystä siitä, että tutkimuksen rooli on arvioida politiikan tuloksellisuutta jälkikäteen pikemminkin kuin auttaa tavoitteiden ja vaihtoehtojen asettamisessa (*Ratkaisujen Suomi*: 24). Saarikko esimerkiksi ehdotti uutta tapaamista hallituskauden päätteeksi, jotta voisimme jälkikäteen arvioida, oliko tasa-arvo mennyt taakse- vain eteenpäin.

Tasa-arvon suhde hallituksen talouspolitiikkaan muodostui keskustelun kipukohdaksi. Saarikko halusi tietää, onko vetoomuksessamme kyse siitä, ettemme hyväksy hallituksen talouspolitiikkaa. Hän sanoi, ettei voi hyväksyä leikkauksiin kohdistuvaa kritiikkiä, koska “leikkaukset on pakko toteuttaa.” Sipilän lailla Saarikon tunnereaktio johti sukupuolisokeuden kritiikin torjumiseen pyrkimyksenä horjuttaa valtiontaloutta. Talouden ja tasa-arvon suhde asettuu hierarkkisesti niin, että tietty käsitys talouspolitiikasta, talouskuripolitiikka, muodostaa kehyksen, jolle ei voi esittää vaihtoehtoja.

Vastauksessamme – että haluamme hallituksen tekevän tietoon ja tutkimustuloksiin perustuvia päätöksiä – näkyy se, että pitäydyimme valitussa asiantuntijapositiona ja strategisen valtion kehityksessä. Astuessamme asiantuntijarooliin ja vakuuttaessamme haluavamme vain informoituja päätöksiä, teimme näkyväksi talouskuripolitiikan sukupuolivaikutuksia, mutta emme kyseenalaistaneet niiden ideologista perustaa. Toisin kuin esimerkiksi Iso-Britanniassa toimiva Women’s Budget Group, joka ajaa tutkimustietoon perustuen talouskuripolitiikalle vaihtoehtoista feminististä talouspolitiikkaa (Pearson ja Elson 2015), me tarjosimme tutkimustietoa olemassa olevan talouspolitiikan vaikutusten arviointiin.

Tapaamisen lopuksi Saarikko lupasi viedä ehdotuksemme sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen kirjaamisesta hallituksen toimenpideohjelmaan päivän ministeriryhmän tapaamiseen. Lisäksi hän lupasi viedä tapaamiseen ehdotuksemme sukupuolivaikutusten arvioinnin kirjaamisesta lainsäädännön valmistelun sujuvoittamishankkeisiin, joista on maininta hallitusohjelmassa.

Uusliberaaliin hallintaan liittyvän tietoon perustuvan päätöksenteon voisi kuvitella antavan tutkijoille mahdollisuuksia vaikuttaa politiikan sisältöön. Todellisuudessa hallitus on kuitenkin varannut akateemiselle asiantuntijuudelle hyvin kapean roolin. Vaikka OHRA-hanke korosti politiikkatoimien systemaattista, etukäteistä ja vaihtoehtoja tuottavaa vaikutusarviointia (VM 2013, 15), hallitusohjelmassa tiedon tehtävä on mitata tavoitteiden saavuttamista, ei auttaa tavoitteiden asettamisessa ja keinojen valinnassa (*Ratkaisujen Suomi*, 24). Ankkuroidessamme suva-vaatimuksen akateemiseen asiantuntijuuteen emme vielä tienneet, että vääränlaisiksi miellettyjen asiantuntijapuheenvuorojen vähättely tulisi olemaan osa Sipilän hallituksen julkisuuskuvaa. Hallituksen kapea käsitys tieteellisen tutkimuksen roolista on näkynyt esimerkiksi pääministeri Sipilän muotoilussa “kaiken maailman dosenteista” (A-studio 2.12.2015), jotka kritisoivat eivätkä tee relevantteja, korvaavia ehdotuksia. Asiantuntijapositio, joka legitimoitua vaatimuksemme median silmissä, ei siten välttämättä auttanut meitä pyrkimyksissämme vaikuttaa hallituksen toimintaan.

Lupausta tasa-arvo-ohjelmasta voi kuitenkin pitää saavutuksena. Sipilän hallituksen omaksumassa strategisen johtamisen mallissa ei ole itsestäänselvää, että tasa-arvopolitiikka nähdään itsenäisenä politiikkalohkona, jota kehitetään vaalikaudeksi sovitun ohjelman mukaan. Myös OHRA-hanke oli esittänyt erilaisten linjausasiakirjojen radikaalia vähentämistä (VM 2013, 16). Eduskunnassa käydyssä keskustelun perusteella oli kuitenkin selvää, että tasa-arvo-ohjelma tehtäisiin uudella tavalla, ministeri Rehulan sanoin “strategisen hallitusohjelman hengessä” (Eduskunta 2015).

7. “Etupenkin rouvat” ja tasa-arvo-ohjelman valmistelu

Tasa-arvo-ohjelman valmistelu käynnistyi työpajalla Finlandia-talolla Helsingissä 8.9.2015, jonne oli kutsuttu 120 tasa-arvon asiantuntijaa, meidät mukaan lukien. Ministeri Rehula tuli itse avaamaan tilaisuuden. “Jos on ongelma, se pitää ratkaista”, Rehula totesi viitaten tasa-arvon näkymättömyyteen pikemminkin kuin sukupuolittuneeseen leikkauspolitiikkaan. Hän myönsi, ettei ole “ydinosaamisalueellaan”, mutta puolustautui osittain sillä, että hallitus on ollut koossa vasta 100 päivää ja että perhe- ja peruspalveluministerin kaikki aika on mennyt käytännössä sote-uudistukseen. Samalla hän tietysti viesti tasa-arvoa koskevien kysymysten marginaalisesta asemasta hallituksen asialistalla vaikka kiittelikin useamman kerran “etupenkin rouvia” (sosiaali- ja terveystieteiden alaisen tasa-arvotyöryhmän ylitarkastajia) heidän “tahdostaan ja innostaan”. Yleisössä istuvien tasa-arvon asiantuntijoiden oli hallittava paitsi tasa-arvopolitiikan marginalisoitumisen herättämät tunteet myös “etupenkin rouvittelun” herättämät myötähäpeän affektit. Ilmaisulla Rehula loitonsi itsensä asiapolitiikasta ja puhutteli ministeriönsä asiantuntijoita sukupuolittuneina tunnetoimijoina. Hän tunnisti “innon” muttei jakanut sitä.

“Nyt on uusi tyyli”, Rehula totesi hallituksen valmistelusta ja kertoi tasa-arvo-ohjelmasta tulevan lyhyen strategisen paperin, jossa kuvataan ne konkreettiset asiat, jotka hallituskaudella tullaan toteuttamaan, ja työkalut, joita tavoitteiden saavuttamiseksi käytetään. Tällainen instrumentaalinen lähestymistapa jättää tasa-arvon ja sen edistämisen sivurooliin keskittyessään työkaluihin, kuten tilastointiin ja sukupuolivaikutusten arviointeihin. Tasa-arvon edistämisen välineellistymisen on osoitettu hämärtävän tasa-arvopolitiikan tavoitteet ja nostavan nämä työkalut toiminnan tavoitteeksi sen sijaan, että ne nähtäisiin keinona saavuttaa varsinainen tavoite, tasa-arvoisempi yhteiskunta (Elomäki 2014; Ylöstalo 2016). Strateginen tasa-arvo-ohjelma ei mahdollista neuvottelua siitä, miltä tasa-arvoinen yhteiskunta näyttäisi, vaan pönkittää hallinnon lähtökohdasta suunniteltujen välineiden asemaa tasa-arvopolitiikassa.

Ministeri muistutti taloustilanteen olevan tiukka, mutta jatkoi, että tasa-arvoa voidaan edistää myös “ilman rahapussia”: “otetaan tavoite ja kuljetaan sitä kohti”. Vastatessaan yleisökysymykseen siitä, ajaako hallitus tieteen tahtoon aiteja työmarkkinoilta kotiin, Rehula totesi, että “talouden ehdoilla mennään”. Myöhemmin hän pohti talouden ja tasa-arvon suhdetta näin: “Pitää etsiä keinoja, kun tuli ja vesi pitää yhdistää. Mun maailmassa molemmat ovat yhtä arvokkaita.” Lainauksesta ilmenee selvästi, että “talous” ja sukupuolten välinen tasa-arvo asetetaan vastakkain ja että “talous” on yhtä kuin valtion menojen leikkaaminen.

Avauspuheenvuorojen jälkeen osallistujat jakautuivat kuuteen työryhmään, joiden aiheina olivat (i) valtavirtaistaminen, (ii) naisiin kohdistuva väkivalta, (iii) hoivavastuun jakautuminen, (iv) työelämä, (v) sukupuoliroolit, koulutus- ja ammatinvalinnat ja (vi) miesten hyvinvointi ja terveys. Työryhmien työskentelyn tavoitteena oli noin tunnissa työstää kolme konkreettista tavoitetta hallituskaudelle sekä 1–2 toimenpidettä kutakin tavoitetta kohti. Jos tavoitteita ehdotettiin enemmän, ryhmän tuli äänestää, mitkä tavoitteet valitaan. Tavoitteet ja toimenpiteet kirjattiin valmiille powerpoint-alustalle, josta ryhmien puheenjohtajat esittelivät ne yhteisessä raportointitilaisuudessa. Olimme itse sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista käsittelevässä ryhmässä. Ryhmämme yhteiset tavoitteet olivat äänestysten ja kompromissien mutta ei deliberatiivisen keskustelun tulosta. Koimme vaikeaksi tiivistää valtavirtaistamisen kaltainen monimutkainen asia muutamaksi konkreettiseksi toimenpiteeksi. Kaikkien ryhmien ehdotukset noudattelivat tasa-arvopolitiikan tuttuja ja vakiintuneita polkuja eikä uusia avauksia tehty (vrt Suomen hegemonisesta tasa-arvopuheesta Kantola ja Saari 2014; Kantola, Nousiainen ja Saari 2012, ks myös Tasa-arvoselonteko 2010).

Vaikka työpaja tarjosi meille akateemisille asiantuntijoille mahdollisuuden osallistua tasa-arvopolitiikan tavoitteiden ja toimenpiteiden valintaan, emme kokeneet pystyvämme vaikuttamaan politiikan sisältöön. Työpaja onkin erinomainen esimerkki uusliberaalille hallinnalle tyypillisestä sidosryhmien ja asiantuntijoiden näennäisestä kuulemisesta ja integroinnista politiikanteon prosessiin (esim. Brown 2015). Työpajan konsensushakuinen ja tulosorientoitunut muoto ei tarjonnut tasa-arvotoimijoille ja asiantuntijoille aikaa käydä todellista keskustelua suomalaisen tasa-arvotilanteen tai tasa-arvopolitiikan haasteista ja ratkaisuvaihtoehtoista tai tuoda esille eriäviä näkemyksiä. Lisäksi työpajamuoto asetti yksilöt, asiantuntijat ja kansalaisjärjestöt sekä mielipiteet, kokemuksen ja tutkimukseen perustuvan tiedon samalle viivalle.

Turhauttavaksi koetun työskentelypäivän varsinainen antikliimaksi saavutettiin kuitenkin vasta työpajan jälkeen, kun hallitus iltapäivällä julkisti kilpailukykyä edistävät toimenpiteensä. Hallituksen ehdottamat työehtojen heikennykset kohdistuivat erityisesti julkisen sektorin pienipalkkaisiin naisiin. Kilpailukykypaketin sukupuolivaikutukset nousivat julkiseen keskusteluun välittömästi, lähinnä ay-liikkeen aloitteesta. Kuten hallitusohjelmaa koskevassa yleisessä keskustelussa myös tässä keskustelussa sukupuolisokeudesta keskusteltiin tunteita herättävän figuurin, julkisen sektorin ja palvelualojen pienipalkkaisten naisten kautta.

7. Lopuksi

Mediatapahtumana suva-vaatimuksemme sai välittömästi verrattain suuren näkyvyyden ja pääsi hetkellisesti myös hallituksen agendalle. Vajaata vuotta myöhemmin voidaan kuitenkin todeta, että vaatimuksen pitkän tähtäimen seuraukset ovat vähäiset. Hallituksen tasa-arvo-ohjelma valmistui vasta toukokuussa 2016. Tasa-arvo-ohjelma noudatti hallitusohjelman strategisuuden periaatetta ja oli suppeudessaan pettymys tasa-arvotoimijoille (ks. lisää Tasa-arvovaje 2016). Syyskuussa 2015 julkistettu hallituksen toimenpideohjelma ei mainitse valtavirtaistamista, eivätkä lupaukset hallitusohjelman sukupuolivaikutusten arvioinnista ole muuttuneet teoiksi. Näyttää myös siltä, ettei hallitus ole sisäistänyt sukupuolivaikutusten arvioinnin merkitystä. Vaikka hallitus väitti arvioineensa kilpailukyypaketin sukupuolivaikutukset, työehtojen heikennykset osuivat naisvaltaisiin aloihin. Leikkauksia toimeenpanevien lakiesitysten sukupuolivaikutusten arvioinnit ovat olleet puutteellisia tai puuttuneet kokonaan.

Toisaalta poliittisten päätösten sukupuolivaikutuksista on suva-vaatimuksen saaman huomion jälkeen tullut näkyvä osa julkista ja poliittista keskustelua. Esimerkiksi opposition kansanedustajat ovat toistuvasti kritisoineet lakiesitysten puuttuvia vaikutusarviointeja (Elomäki, Kantola, Koivunen ja Ylöstalo 2016). Suomalaisen tasa-arvokentän näkökulmasta suva-kampanja oli onnistunut interventio, joka politisoi sukupuolten välistä tasa-arvoa uudella tavalla ja vahvisti tasa-arvotoimijoiden toimijuutta. Näin todettiin ensimmäistä kertaa järjestetyillä Tasa-arvoasian neuvottelupäivillä (1.-2.10.2015), joilla meille myönnettiin Vuoden 2015 Tasa-arvoteko -palkinto.

Artikkelimme analyysi on osoittanut, että Sipilän hallitukselle ominainen “strateginen” johtaminen, jota olemme käsitelleet uusliberaalin hallinnan muotona, on hankala tasa-arvolle ja tasa-arvopolitiikalle. Sipilän “strateginen hallitusohjelma” aktualisoi kysymykset, onko tasa-arvopolitiikkaa olemassa, jos sitä ei ole hallitusohjelmassa, ja mitä tasa-arvopolitiikka perinteisenä politiikkalohkona voi strategisen johtamisen aikana ja agendan ulkopuolisena kysymyksenä olla. Lisäksi strategisen johtamisen vaatimus lyhyistä papereista, selkeistä tavoitteista ja täsmällisistä keinoista on ongelmallista sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmasta. Monimutkaiset rakenteisiin ja valtaan liittyvät kysymykset tiivistyvät parilla sanalla ilmaistaviksi, määrällistetyiksi tavoitteiksi. Keinojen etsiminen ja tulosten mittaaminen korvaa puheen arvoista, eriarvoisuudesta ja vallasta.

Samaan aikaan tapa, jolla talous asettaa raamit politiikan sisällöille ja jolla hallitus tekee talouspolitiikkaa talouskuripolitiikkana, rajaa sukupuolten tasa-arvon politiikan ulkopuolelle ja sanelee tasa-arvopolitiikan ehdot. Talous ja tasa-arvo muodostuvat vastinpariksi, ja tasa-arvosta tulee entistä alisteisempaa

taloudelle. Tasa-arvon alisteinen asema selittää, miksi leikkausten sukupuolivaikutuksia käsittelevää tutkimustietoa ei ole nähty merkittävänä. Hallitukselle onkin ollut helpompaa alkaa valmistella tasa-arvo-ohjelmaa “strategisen hallitusohjelman” hengessä kuin alkaa analysoida leikkausten sukupuolivaikutuksia saati arvioi talouspolitiikkansa linjaa uudelleen.

Suva-vaatimuksesta käynnistynyt prosessi herättää myös kysymyksiä affektien merkityksistä. Ensinnäkin prosessi osoittaa affektin ja poliittisen konfliktin voiman synnyttää poliittisia tekoja. Toiseksi prosessi osoittaa, miten affektin hallinta on keskeinen kysymys paitsi feministiselle kritiikille ja tasa-arvoaktivismille myös akateemiselle asiantuntijuudelle, johon liittyy kyky suhteuttaa omat affektit laajempaan kehykseen ja muuntaa ne tutkittaviksi kysymyksiksi. Kolmanneksi korostuu affektien poliittinen merkitys: affektin esittäminen ja mobilisoiminen on osa poliittikkoutta (Koivunen 2011). Neljänneksi myös mediajulkisuus toimii mobilisoimalla affekteja.

Tapausesimerkkimme on myös osoittanut sen kiinnostavan seikan, ettei Suomen keskusta-oikeistohallitus koe tarpeelliseksi turvautua muualla länsimaissa yleiseen uusliberaaliin tasa-arvoretoriikkaan, joka korostaa tasa-arvon lisäarvoa taloudelle. Sen sijaan suomalaisten keskusta-oikeistopuolueiden miespoliitikkojen keskuudessa on tietyn tyyppinen oikeus olla ottamatta kantaa tasa-arvokysymyksiin. Sukupuolten välinen tasa-arvo muuttuu henkilökohtaiseksi arvoksi, jota yksittäiset, usein naispuoliset poliitikot kannattavat.

Olemme analysoineet suva-prosessia esimerkkinä feministisestä vastarinnasta ja akateemisen asiantuntijuuden vaikutusmahdollisuuksista strategisessa valtiossa. Etabloituneiden naisjärjestöjen kannalta muutos kohti strategista valtiota on hankala. Hallitusohjelman sisältö paljastaa, että kevään 2015 vaalien alla naisjärjestöt ja muut tasa-arvotoimijat epäonnistuivat vaikuttamistyössä: joko heille ei annettu tilaa, he eivät osanneet ottaa tilaa tai heidän esityksillään ei ollut poliittista painoarvoa. Suva-vaatimus näyttäytyikin uudenlaisena, akateemisen asiantuntijuuden kautta suodattuneena feministisen vastarinnan muotona. Se sai legitimitettiin median silmissä ja poikkeuksellista julkisuutta tasa-arvolle ja päätösten sukupuolivaikutuksille. Poliitiikan alaa määrittävistä uusista hallinnan muodoista sekä hallituksen akateemista asiantuntijuutta vähättelevästä lähestymistavasta johtuen sillä oli kuitenkin vain hyvin rajattu vaikutus politiikan sisältöön. Feministisen vastarinnan kannalta onkin kiinnostavaa, että kun hallitus perui naisvaltaisiin aloihin kohdistuneen ylityö- ja sunnuntaikorvausten leikkaukset, sen päätä eivät kääntäneet naisjärjestöt, ay-liike tai tutkittu tieto sukupuolivaikutuksista vaan yksilön kokemus. Affektien merkitystä politiikassa - silloinkin kun politiikkaa perustellaan korostetun talousrationaalisesti - korostaa se, että

pääministeri Sipilän mukaan päätökseen vaikutti tv-haastattelu, jossa kaksi kättilöä kertoi heikennysten omakohtaisista vaikutuksista (A-studio 28.9.2015).

Kesän ja syksyn aikana professorien ja muiden tutkijoiden ja yliopisto-opettajien kirjelmistä tuli marssien, lakkojen ja sosiaalisen median meemien ohella yksi keskeisistä hallituksen kritisoinnin keinoista. Suva-mobilisaatio oli ensimmäinen näistä akateemisista kritiikeistä. Suva-prosessi osoitti, että akateemisen asiantuntijuuden positiosta voidaan osallistua keskusteluun politiikan agendasta. Samalla se osoitti, että julkiseen keskusteluun osallistuminen edellyttää tuon keskustelun lukutaitoa: on osattava tulkita julkisuuden ehtoja, jotta voi miettiä, miten siihen voi päästä osallistumaan. Niin ikään se osoitti, että monin mittarein menestyksekkäs ulostulo mediassa ei välttämättä tuloudu menestykseksi poliittisissa prosesseissa ja että media on vain yksi politiikan areenoista. Median kautta voi saada kysymyksen muotoiluksi, mutta kysymyksen muuttuminen poliittiseksi teoksi edellyttää muita toimijoita.

Tutkimusaineisto

A-Studio 2.12.2015 <http://areena.yle.fi/1-2449640>.

Aamulehti 13.6.2015 “Sipilä: Tasa-arvo on hallitukselle itsestäänselvyys”, Aamulehti 13.6.2015, A14.

Alanko-Kahiluoto, Outi, “Hallitus romuttaa tasa-arvon ja lisää perheiden eriarvoisuutta”, Vihreät.fi 2.6.2015 <https://www.vihreat.fi/blogit/outi-alanko-kahiluoto/2015/06/hallitus-romuttaa-tasa-arvon-lisaa-perheiden-eriarvoisuutta> (luettu 18.6.2015)

Eduskunta 2015. Pöytäkirjan asiakohta PKT 19/2015 vp.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Documents/PTK_19+2015+4.2.pdf (luettu 26.1.2015)

Eduskunnan naisverkosto, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry. ja Naisjärjestöt yhteistyössä 17.6.2015.

Eduskunnan naisverkosto, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry ja NYTKIS ry tapasivat tasa-arvoasioista vastaavan ministeri Juha Rehulan ja antoivat yhteiset tavoitteensa uudelle hallitukselle.

<http://www.nytkis.org/doc/tiedotteet/Tiedote-Rehulan-tapaamisesta-17062015.pdf> (luettu 25.1.2016)

Demokraatti 11.6.2015 “Suomen tutkimuksen eliitti: Naiset maksavat - HS: 68 professoria ärähti hallituksen säästölistasta” <http://demokraatti.fi/suomen-tutkimuksen-eliitti-naiset-maksavat-hs-68-professoria-arahti-hallituksen-saastolistasta/> (Luettu 18.1.2016)

Helsingin Sanomat 11.6.2015. Kauhanen, Anna-Liina, “Naiset maksavat laskun”, A7.

Helsingin Sanomat 11.6.2015 “Perhevapaat ehkä leikkuriin: ‘Hallitus unohti naiset’”, A3.

Helsingin Sanomat 12.6.2015. Kähkönen, Virve ja Juha-Pekka Raeste, “Ensin tehdään uudistus, sitten arvioidaan vaikutukset”, A11.

HS.fi 11.6.2015. Kauhanen, Anna-Liina, “Kymmenet professorit arvostelevat rajusti hallitusta: Naiset maksavat säästöt” <http://www.hs.fi/kotimaa/a1433910187625> (luettu 18.6.2015)

HS.fi 11.6.2015. Kähkönen, Virve ja Juha-Pekka Raeste, “Sipilä tasa-arvoselvitystä peräville professoreille: ensin tehdään uudistus, sitten arvioidaan vaikutukset” <http://www.hs.fi/politiikka/a1433990459832> (luettu 18.1.2015)

Hufvudstadsbladet 12.6.2015. Pusa, Anna, “Antagandet att jämställdheten har uppnåtts är naivt”, 10.

Iltalehti 11.6.2015. “Kymmenet professorit HS:ssa: Naiset maksavat hallituksen säästöt” http://www.iltalehti.fi/uutiset/2015061119841719_uu.shtml (luettu 18.1.2016)

Iltasanomat.fi 11.6.2015 Järvi, Matti, “HS: Professorit protestoivat leikkausten maksattamista naisilla”. <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1433981151155.html> (luettu 18.1.2016)

Iltasanomat.fi 16.6.2015 Kotkavirta, Johannes. “Sipilä vertasi leikkausten arvostelijoita Kreikan pääministeriin - ‘Aika kohtuutonta’” <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-1434421220514.html> (luettu 18.1.2016)

Kaleva.fi 11.6.2015 “HS: Kymmenien professorien mielestä naiset maksavat hallituksen säästöt” <http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/hs-kymmenien-professorien-mielesta-naiset-maksavat-hallituksen-saastot/699484/> (luettu 18.1.2016)

Kaleva 12.6.2015. Halonen, Eetu, “Adressissa mukana oululaisia”, K1.

Kotimaa 11.6.2015. Ijäs, Johannes, “Tasa-arvoon on vielä matkaa”, 12-14.

MTV.fi 11.6.2015 “HS: Kymmenet professorit lyttäävät hallitusohjelman: naiset joutuvat maksajiksi” <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/hs-kymmenet-professorit-lyttaavat-hallitusohjelman-naiset-joutuvat-maksajiksi/5179404> (luettu 18.1.2016)

NYTKIS 8.9.2015. Naisjärjestöt kysyvät uudeltahallitukselta: miksei puhuta sukupuolten tasa-arvosta? <http://www.nytkis.org/doc/tiedotteet/Tiedote-hallitusohjelmasta-08062015.pdf> (Luettu 25.1.2016)

Pohjalainen 13.6.2015. Rautio, Pirjo, “Paula Risikko vastaa rehtorille”, 4.

Professoreiden ja erikoistutkijoiden vaatimus hallitusohjelman toimenpiteiden sukupuolivaikutusten arvioinnista ja hallituksen sitoutumisesta tasa-arvon edistämiseen 10.6.2015.

<https://www.thl.fi/documents/1639567/1964961/Professoreiden+ja+erikoistutkijoiden+vaatimus+hallitusohjelman+toimenpiteiden+sukupuolivaikutusten+arvioinnista+ja+hallituksen+sitoutumisesta+tasaarvon+edist%C3%A4miseen/a03c779e-a360-4a51-bb84-4a30e6d703cb> (luettu 26.1.2016)

Ratkaisujen Suomi. Neuvottelutulos strategisesta hallitusohjelmasta 29.5.2015.

Sipilä, Juha Twitter 12.6.2015 <https://twitter.com/juhasipila/status/609253356620660736> (luettu 18.1.2015)

Suomenmaa 5.6.2015. Kantola, Annukka, “Naisjärjestöillä tehtävää”, 8-9.

Suomenmaa.fi 11.6.2015 Lammi, Henna, “Sipilä vastaa professoreille: Ensin uudistukset, sitten arviot”..
<http://www.suomenmaa.fi/etusivu/7511806.html> (luettu 18.1.2015)

THL 11.6.2015 “Tutkijat arvioivat hallitusohjelmaa sukupuolinäkökulmasta” THL.fi 11.6.2015
<https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/-/tutkijat-arvioivat-hallitusohjelmaa-sukupuolinakokulmasta> (luettu 18.1.2016)

UusiSuomi.fi 11.6.2015 Ovaskainen, Teppo, “‘Naiset maksavat laskun’ - Rankka vetoamus Juha Sipilälle, tässä koko kirje”
<http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/82969-uskomatonta-rankka-vetoamus-juha-sipilalle-tassa-koko-kirje>
(luettu 18.1.2015)

Valtioneuvoston kanslia (VNK) 2011. *Hallituspolitiikan johtaminen 2010-luvulla – Tehokkaamman strategisen työskentelyn välineitä*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2011.

Valtiovarainministeriö 2006, *Suomen vakaushjelman tarkistus*. (Suurelle valiokunnalle E 120/2006 vp)

Valtionvarainministeriö 2014. *Päätöksistä muutoksiin. Valmistelutyöryhmän raportti 1.12.2014*.
VM142:0 0/2013

Valtiovarainministeriö 2015. *Talouspolitiikan lähtökohdat 2015-2019. Valtiovarainministeriön virkamiespuheenvuoro*. Valtiovarainministeriön julkaisuja 13/2015.

(http://vm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vm-n-virkamiesraportti-talouspolitiikan-lahtokohdista)

Vasabladet 29.5.2015 “Kvinnor drabbas mer”, Vasabladet 29.5.2015, 3.

Vasabladet 9.6.2015. Svanström, Maria, “Regeringens ointresse för jämställdhet oroar”, 10.

Vasabladet 13.6.2015 “Jämställdhet en självklarhet för regeringen”, Vasabladet 13.6.2015, 9.

Yle Aamu-tv 12.6.2015. “Hallitusohjelma polkee sukupuolten tasa-arvoa”.

Yle.fi 28.4.2015. Naalisvaara, Mikko ja Anne Orjala, “Tässä ovat Sipilän 15 kysymystä eduskuntaryhmille”.
http://yle.fi/uutiset/tassa_ovat_sipilan_15_kysymysta_eduskuntaryhmille/7960159
(luettu 18.6.2015).

Österbottens tidning 13.6.2015. Othman, Henrik, “Jämställdhet - en ickefråga?”, 12.

Kirjallisuus

Ahmed, Sara. 2010. “Feminist Killjoys and Other Willful Subjects.” *The Scholar and Feminist Online* 8:3. http://sfoonline.barnard.edu/polyphonic/ahmed_01.htm (luettu 18.1.2016)

Brown, Wendy. 2015. *Undoing the Demos. Neoliberalism's Stealth Revolution*. New York: Zone Books.

- Brunila, Kristiina. 2009. *Parasta ennen: tasa-arvotyön projektitapaistuminen*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Doz, Yves ja Mikko Kosonen (2008) *Nopea strategia. Miten strateginen ketteryys auttaa pysymään kilpailun kärjessä* (Helsinki: Talentum).
- Elomäki, Anna. 2014. *Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen Suomen valtionhallinnossa 2004–2014. Arvioiva selvitys*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:40.
- Elomäki, Anna. 2015. “The Economic Case for Gender Equality in the European Union.” *European Journal of Women’s Studies* 22:3, 288–302.
- Elomäki, Anna ja Johanna Kantola. 2017. “Austerity politics and feminist resistance in Finland: From established women’s organisations to new feminist initiatives”. Teoksessa *Gender and the Economic Crisis in Europe: Politics, Institutions and Intersectionality*, toim. Johanna Kantola ja Emanuela Lombardo. Basingstoke: Palgrave.
- Elomäki, Anna, Johanna Kantola, Anu Koivunen & Hanna Ylöstalo. 2016. “Tasa-arvo tyhjenee sukupuolesta suomalaisessa politiikassa” *Politiikasta.fi* 7.3.2016. <http://politiikasta.fi/tasa-arvo-tyhjenee-sukupuolesta-suomalaisessa-politiikassa/>
- Hinds, Hilary & Jackie Stacey. 2001. “Imaging Feminism, Imaging Femininity: The Bra-Burner, Diana, and the Woman Who Kills.” *Feminist Media Studies* 1:2, 153–177.
- Holli, Anne Maria. 2003. *Discourses and Politics for Gender Equality in Late Twentieth Century Finland*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Holli, Anne Maria. 2006. “Strong Together? A Comparative Study of the Impact of the Women’s Movement on Policy-making in Finland.” Teoksessa *Women’s Citizenship and Political Rights*, toim. Sirkku Hellsten, Anne Maria Holli & Krassimira Daskalova. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 127-153.
- Holli, Anne Maria & Johanna Kantola. 2007. “State feminism Finnish style: Strong policies clash with implementation problems”. Teoksessa *Changing State Feminism*, toim. Joyce Outshoorn ja Johanna Kantola. Basingstoke: Palgrave, 82-101.
- Heiskala, Risto & Anu Kantola. 2010. “Vallan uudet ideat: hyvinvointivaltion huomasta valmentajavaltion valvontaan.” Teoksessa *Valta Suomessa*, toim. Petteri Pietikäinen. Helsinki: Gaudeamus, 124-148.
- Jauhola, Marjaana & Johanna Kantola. 2016. “Globaali sukupuolikysymys.” Teoksessa *Sukupuolikysymys*, toim. Marita Husso & Risto Heiskala. Helsinki: Gaudeamus, ilmestyy.
- Julkunen, Raija. 2010. *Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit*. Tampere: Vastapaino.
- Kantola, Anu. 2006. “Suomea trimmaamassa: suomalaisen kilpailuvaltion sanastot.” Teoksessa *Uusi jako: Miten Suomesta tuli kilpailuyhteiskunta?*, toim. Risto Heiskala & Eeva Luhtakallio. Helsinki: Gaudeamus, 156-178.

- Kantola, Anu & Johannes Kananen. 2013. "Seize the Moment: Financial Crisis and the Making of the Finnish Competition State." *New Political Economy* 18:6, 811-826.
- Kantola, Johanna. 2006. *Feminists Theorize the State*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kantola, Johanna, Kevät Nousiainen & Milja Saari. 2012. "Johdanto: Tasa-arvosta ja sen lukemisesta toisin." Teoksessa *Tasa-arvo toisin nähtynä. Oikeuden ja politiikan näkökulmia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen*, toim. Johanna Kantola, Kevät Nousiainen & Milja Saari. Helsinki: Gaudeamus, 7-30.
- Kantola, Johanna & Milja Saari. 2014. "Conservative Women MP's Constructions of Gender Equality in Finland." Teoksessa *Gender, Conservatism and Political Representation*, toim. Karen Celis & Sarah Childs. Colchester: ECPR Press, 183-205.
- Kantola, Johanna & Judith Squires. 2012. "From State Feminism to Market Feminism." *International Political Science Review* 33:4, 382-400.
- Koivunen, Anu. 2010. "An Affective Turn? Reimagining the subject of feminist theory." Teoksessa *Disturbing Differences: Working with Affect in Feminist Readings*, toim. Marianne Liljeström & Susanna Paasonen. London: Routledge, 8-28.
- Koivunen, Anu. 2011. "Jyrki Kataisen kyyneleet eli sivustakatsova valta." Teoksessa *Kuinka meitä kutsutaan? Kulttuuriset merkityskamppailut nyky-Suomessa*, toim. Anu Koivunen & Mikko Lehtonen. Tampere: Vastapaino, 219-238.
- Kuusela, Hanna & Matti Ylönen. 2013. *Konsulttidemokratia. Miten valtiosta tehdään tyhmä ja tehoton*. Helsinki: Gaudeamus.
- Lombardo, Emanuela, Petra Meier & Mieke Verloo (toim.) 2009. *The Discursive Politics of Gender Equality: Stretching, Bending and Policy-Making*. London: Routledge.
- Magnusson, Eva, Malin Rönnblom & Harriet Silius (toim.) 2008. *Critical Studies of Gender Equalities. Nordic Dislocations, Dilemmas and Contradictions*. Tukholma: Makadam.
- Marston, Greg & Rob Watts. 2003. Tampering with evidence. A critical appraisal of evidence-based policy-making. The Drawing Board. *An Australian Review of Public Policy* 3:3, 143-163.
- Niemi, Mari K. & Ville Pitkänen. 2016. "Gendered use of experts in the media: Analysis of the gender gap in Finnish News Journalism." *Public Understanding of Science*. Julkaistu verkossa 6.1.2016. Doi: 10.1177/0963662515621470, 1-14.
- Ouellette, Laurie & James Hay. 2008. *Better Living Through Reality TV*. Oxford: Blackwell.
- Pearson, Ruth & Elson, Diane. 2015. "Transcending the Impact of the Financial Crisis in the United Kingdom: Towards Plan F – A Feminist Economic Strategy." *Feminist Review* 109, 8-30.
- Rose, Nikolas. 1999. *Powers of Freedom: Reframing Political Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Seigworth, Gregory J. & Melissa Gregg. 2010. "An Inventory of Shimmers." Teoksessa *The Affect Theory Reader*, toim. Melissa Gregg ja Gregory J. Seigworth. Durham: Duke University Press, 1-25.
- Skeggs, Beverley. 2004. "Exchange Value and Affect: Bourdieu and the Self." Teoksessa *Feminism After Bourdieu*. Toim. Lisa Adkins & Beverley Skeggs. Oxford: Blackwell.
- Skeggs, Beverley & Helen Wood. 2012. *Reacting to Reality Television: Audience, Performance and Value*. Lontoo ja New York: Routledge.
- Sorsa, Virpi ja Kari Jalonen (2010) 'Strateginen johtaminen kuntaorganisaatiossa: kompromissien ja valintojen yhdistämisen vaikeus'. Teoksessa Jussi Kulonpalo (toim.) *Työkaluja metropolialueen kehittämiseen*. Kaupunkitutkimus ja metropolipolitiikka -ohjelman tuloksia vuosina 2010–2014.
- Tasa-arvoselonteko. 2010. Valtioneuvoston selonteko naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2010: 8.
- Tasa-arvovaje. 2016. 'Hallitus piti lupauksensa ja tarjoili tasa-arvo-ohjelmassaan pettymyksen'. Tasa-arvovajeen blogikirjoitus <http://www.tasaarvovaje.fi/?p=474> (10.5.2016).
- Vaara, Eero, Virpi Sorsa ja Pekka Pälli (2010) 'On the force potential of strategy texts: a critical discourse analysis of a strategic plan and its power effects in a city organization', *Organization* 17 (6), 685–702.
- Yliaska, Ville. 2014. *Tehokkuuden toiveuni: Uuden julkisjohtamisen historia Suomessa 1970-luvulta 1990-luvulle*. Helsinki: Into.
- Ylöstalo, Hanna. 2012. *Tasa-arvotyön tasa-arvot*. Tampere: Tampere University Press.
- Ylöstalo, Hanna. 2016, tulossa. "Organizational perspective to gender mainstreaming in the Finnish state administration." *International Feminist Journal of Politics*.